

ЗА ХРИШЋАНСТВО СА ЛИЦЕМ ОКРЕНУТИМ КА СВЕТУ*

Благоје Пантелић

Политичка теологија има два почетка; односно: постоје две врсте политичке теологије...

У првом случају било је неопходно религијски оправдати апсолутистичку власт, а то је, свакако, најефикасније учинити увођењем неког апсолутног ауторитета, тј. Бога или богова, те су неки теолози, философи и правници, још од стоика Варона до Карла Шмита и других, радили на томе да се политичким теоријама да религијски садржај, одн. да се правним терминима дају теолошка значења. И сама синтагма „политичка теологија“ први пут је употребљена за један такав подухват, и то 1934. године од стране Карла Шмита (наслов његовог текста је „Политичка теологија: четири поглавља о теорији суверености“).

У другом случају било је неопходно оправдати религијска уверења након што је једна апсолутистичка власт поубија-

ла милионе људи широм света. Јецаји страдалника натерали су богослове да изађу из храмова и дворова и упуте се у избегличке кампове, сиротишта, болнице, итд. Физичка бол страдалника им је наметала питања на која није било могуће дати само метафизичке одговоре. Након говора о свемоћном, добром, праведном... Богу, зачуло се питање – „а да ли тај ваш Бог зна шта је страдање?“ „Само Бог који пати“, говорили су понижени и увређени, „може да буде истински Бог, Бог конкретних људи који страдају!“ Сада су, дакле, теолози били принуђени да *и аӣњи* дају теолошко значење.

Из тог „дијалога“ хришћанског богослова и човека који је преживео страхоте светских ратова, али и даље преживљава разне друге неправде родила се политичка теологија, којој је, да би се разликовала од оне прве, додат квалитативни придев „нова“. Родоначелник *нове иолиџичке теологије* је, као што је познато, немачки римокатолички богослов Јохан Батист Мец, који је као одређујући појам хришћанске фундаменталне теологије навео *memoria passionis* [сећање патње]. Из тог сећања... узгред, не треба заборавити да грчка реч за „истину“ – ἀλήθεια буквално значи „заборав“... дакле, из тог сећања патње настала је једна политички анга-

* Реч на промоцији књиге Николе Кнежевића *Савремена иолиџичка теологија на Западу*, (Отачник, Београд 2012), одржаној у Дому омладине у Београду, 17.11.2012. године.

жована теологија, која, у складу са хришћанском сотириологијом по којој је пак спасење „јавна ствар“, тежи деприватизацији савременог богословља и, у условима данашњег друштва, адекватној афирмацији есхатолошке поруке хришћанства. Другим речима, ради на томе да се о спасењу говори као о нечему што је припремљено за све, те се мора тицати свих људи, а није ексклузивно право изабраних; с обзиром да религија није приватна ствар неке индивидуе, на чему се инсистирало од доба просветитељства наовамо, нова политичка теологија је фокусирана на то да хришћанство презузме одговорност за друштво у целини, а не само (најчешће чисто номиналне) припаднике Цркве, дакле, да хришћани презузму и политичку улогу у креирању светског социјалног поретка. Међутим, у овоме треба бити опрезан, и зато нови политички теолози наглашавају да Црква не служи своме самопотврђивању, него историјском потврђивању спасења за све, те се она не може ангажовати у друштву средствима политичке моћи. Дакле: Црква не сме да има било какву моћ која би се налазила изнад моћи њених порука.

С друге стране, нови политички теолози с правом инсистирају на томе да је хришћанство изразито есхатолошка вера, што значи да читава историја сто-

ји пред Божијим есхатолошким залогом (да не кажем хипотезом); стога, целокупна историја не може да постане садржај неког партикуларног политичког деловања. Хришћанство, дакле, не треба да наступа као политичка партија, као одређена политичка опција, него управо као есхатолошко хришћанство, и да са те позиције критички делује како *ad extra* тако и *ad intra*.

Ово у тренутној ситуацији, свакако, захтева пре свега редефинисање односа праксе и теорије унутар хришћанског богословског дискурса. Иначе, тај задатак је увек актуелан јер оно што називамо праксом мења се из епохе у епоху, штавише, и унутар једне епохе. Другим речима, променљивост животних прилика захтева увек брзо реаговање политичких теолога у изналажењу адекватних модуса за адаптирање теорије (тј. теологије) пракси (тј. политици – јавном животу људи). Стога је доиста неопходно да се у данашњим хришћанским теолошким круговима развија нова политичка теологија, а посебно на нашем говорном подручју где она, пре Кнежевићевог ангажовања, практично није ни постојала.

Додао бих само да данас, када је у питању хришћанско богословље, ни у теорији не влада мања конфузија него у пракси, те се делатност политичких те-

олога мора усмерити и у том правцу. Неопходно је јасно дефинисати теолошке, космолошке, антрополошке, еклисиолошке и друге позиције које треба контекстуализовати.

На крају, када је у питању конкретно простор бивше Југославије у коме ми живимо и, нажалост, крвава историја коју смо преживели, и, опет нажалост, транзициона садашњост коју живимо, а, уз то, и готово непостојање, да будемо прецизни, *нове* политичке теологије (старих, шартираних, има, можда, и превише), од виталног је значаја њено конституисање. Управо у напору да се конституише једна, опет подвлачим, *нова* политичка теологија лежи немерљиви допринос Николе Кнежевића.

Теодор Адорно је, као што је општепознато, сматрао да је након Аушвица неумесно писати поезију; Јохан Баптист Мец је у истом духу тежио томе да хришћанство, преко редефинисане теодикеје, постане религија препознатљива по томе што јој је „лице окренуто ка свету“; на том трагу и наш Никола Кнежевић, активним писањем, едукацијским програмима које води, практичним деловањем преко Центра за истраживање религије, политике и друштва, као и ангажовањем у РЕКОМ-у, озбиљно доприноси изградњи једне контекстуалне политичке теологије на српском говорном подручју, и успешно ради на томе да и овде лица хришћана буду окренута ка свету. □

ДА ЛИ ЋЕ ЉУДСКИ КЛОНОВИ ИМАТИ ДУШУ?

Џон Брек

Ово питање у последње време изазива много зебњи, посебно пошто су Велика Британија и недавно Холандија легализовале истраживање које ће на крају неизбежно водити до масовног клонирања људи.

Неки људи, укључујући бар једног епископа који је говорио отворено о овој теми, тврде

да људски клонови неће „имати душу“ у неком уобичајеном смислу. Ово је тако – тврде они – због тога што би ембрион био зачет одвојено од „чина љубави“.

Овај начин размишљања, ма колико био искрен, једноставно није тачан. Емотивно или афективно стање родитеља у време полног општења, пре зачећа, нема никакав директан утицај на статус ембриона. Ако људско биће са душом могу створити, сексуалним чином, само оних двоје људи који су повезани истинском љубављу једнога